

چارچوب یادگیری در فرایند آموزش

کارلوت دنیلسون
ترجمه: رضا یادگارزاده
دبیر ناحیه یک آموزش و پرورش استان همدان

تدریس خوب
یادگیری فعال

۱

کلیدواژه‌ها

استانداردهای کارورزی، تدریس موفق، یادگیری فعال، مشارکت در یادگیری، تعریف تدریس، چارچوب تدریس.

اشاره

فرایند تدریس همواره با مفاهیمی از قبیل فراگیر و یادگیری همراه می‌شود. یادگیری هدف اصلی تدریس است و معلم مهم‌ترین نقش را در رسیدن به این هدف ایفا می‌کند. امروزه، جوامع بشری دستخوش دگرگونی مداوم است و این امر، تغییر در رویکرد آموزش و یادگیری را به دنبال دارد. در مقاله حاضر، نویسنده به نقش کلیدی «چارچوب تدریس» در رسیدن به اهداف آموزشی پرداخته است و فعالیت دانش‌آموزان را در یادگیری، در گرو یادگیری مداوم معلم، گفت‌وگوهای حرفه‌ای با همکاران و سطح عملکرد وی می‌داند.

سرآغاز

لی شالمن، روان‌شناس تربیتی (۲۰۰۴)، پیچیدگی تدریس را با مقایسه رشته‌های تدریس و پزشکی شرح می‌دهد. او متذکر می‌شود، معلمان کلاس‌هایی با ۲۵ تا ۳۵ دانش‌آموز دارند، در حالی که دکترها در یک زمان، فقط یک بیمار را درمان می‌کنند. حتی هنگامی که معلمان با یک گروه ۶ تا ۸ نفری دانش‌آموزان در حال مطالعه سرو کار دارند، با رمزگشایی مهارت‌ها، درک فهم، برخورد با واژگان و عملکرد آن‌ها مواجه هستند و به طور هم‌زمان فعالیت یادگیری بقیه دانش‌آموزان موجود در کلاس را در نظر دارند. شالمن اشاره می‌کند: «شاید تنها زمانی که پزشک ممکن است با موقعیت پیچیده قابل مقایسه‌ای مواجه شود، در بخشی از اورژانس یک بیمارستان، در حین یا بعد از حادثه‌ای طبیعی باشد.»

او این‌گونه نتیجه می‌گیرد که تدریس در کلاس درس، شاید پیچیده‌ترین، چالش برانگیزترین و طاقت فرساترین عملکرد و فعالیتی ماهرانه، دقیق و ترسناک است که نوع بشر تاکنون به وجود آورده است.

اکثر معلمان با برنامه آموزش پیش از خدمت، قطع نظر از کیفیت آن، موافق‌اند. چرا که می‌تواند آن‌ها را از آن چه نیاز دارند بدانند، آگاه کند. پیچیدگی این حرفه می‌طلبد که معلم مدام در حال یادگیری باشد. در واقع آموختن تدریس، نوعی تلاش طولانی در طول دوره زندگی است. اکثر معلمان با تجربه، همیشه با سربلندی اقرار می‌کنند که هنوز هم در حال تکمیل حرفه خود هستند.

تدریس نه تنها کار فوق‌العاده پیچیده‌ای است، بلکه امری ضروری است. هر کشور و جامعه‌ای برای داشتن رفاه در آینده، به شهروندانی تربیت شده و نیروی کاری آموزش‌دیده وابسته است. لازم است مدارس به تربیت دانش‌آموزانی بپردازند که بتوانند با موفقیت دنیایی پیچیده را هدایت کنند.

برخی از ملاک‌های مدرسه عبارت‌اند از: کیفیت برنامه درسی و مواد آموزشی، برنامه‌ریزی جامع، سطح حمایت از یادگیری دانش‌آموزانی که به کمک اضافی نیاز دارند، مشارکت دادن دانش‌آموزان در امر یادگیری و کمک به دانش‌آموزان برای آمادگی در زندگی ورای مدرسه. اما بسیاری از مطالعات نشان داده‌اند که یکی از مهم‌ترین عوامل در نظارت مدرسه برای بالابردن یادگیری دانش‌آموز، «کیفیت آموزش» است.

تعریف تدریس خوب

نخستین تعریف تدریس خوب، ایجاد شرایط برای بهبود تدریس است. بسیاری مدارس و نواحی چارچوبی برای تدریس را به عنوان تعریف تدریس خوب پذیرفته‌اند [دنیلسون، ۲۰۰۷]. چارچوب تدریس، مجموعه‌ای پژوهش‌محور از اجزای آموزش است که در چشم‌اندازی سودمند از یادگیری و تدریس عنوان شده است. هر چند معرفی این چارچوب تنها تعریف تدریس خوب نیست - آن طوری که مریبان بتوانند برای ساختار یادگیری حرفه‌ای به کار ببرند - ولی از سال ۱۹۹۶ که برای اولین بار منتشر شده، به عنوان بخشی مهم از مرحله آموزش مورد پذیرش قرار گرفت.

هم اکنون معلمان در بسیاری موارد پذیرفته‌اند که چارچوب تدریس به گونه‌ای وسیع اجزای ضروری روش آن‌ها را در بر می‌گیرد. از میان مطالعات تجربی و نظری، چارچوب تدریس آن جنبه از روش معلمان را شرح می‌دهد که برای ارتقای یادگیری دانش‌آموزان ضروری است. کار پیچیده تدریس به چهار قلمرو عمده برنامه‌ریزی و آمادگی، محیط کلاس درس، آموزش، و مسئولیت‌های حرفه‌ای تقسیم می‌شود و هر قلمرو نیز به پنج یا شش جزء کوچک‌تر تقسیم می‌شود (شکل ۱). هم‌چنین، هر یک از ۲۲ جزء شامل چندین عنصر کوچک‌ترند که هر جزء را به طور کامل شرح می‌دهند (جدول ۱).

درباره این‌که چگونه چارچوب تدریس می‌تواند به راهنمایی یادگیری مداوم معلم کمک کند باید گفت، هر جزء و عنصر چارچوب، سطح ویژه عملکرد را به صورت یک پیوستار تدریس، از فرد ناراضی تا ممتاز شرح می‌دهد. جدول ۲، سطوح متفاوت عملکرد معلم را با به کارگیری تکنیک‌های بحث و گفت‌وگو نشان می‌دهد.

هر تعریف از تدریس خوب بر مفروضات خاصی استوار است. چارچوب این تعریف‌ها به فعالیت طبیعی یادگیری دانش‌آموزان بستگی دارد و رضایت‌بخش بودن نتایج، به معلمانی نیاز دارد که بتوانند درس‌ها را طوری ارائه دهند که کنجکاوای طبیعی دانش‌آموزان را برانگیزد و محرکی برای یادگیری باشد. بنا به گفته یک مربی نیویورکی، معلمان برحسب آن‌چه دانش‌آموزان خواهند گفت و انجام خواهند داد، فکر می‌کنند و چگونگی پاسخ

کار پیچیده تدریس
به چهار قلمرو
عمده برنامه‌ریزی و
آمادگی، محیط کلاس
درس، آموزش، و
مسئولیت‌های حرفه‌ای
تقسیم می‌شود و هر
قلمرو نیز به پنج یا
شش جزء کوچک‌تر
تقسیم می‌شود

جدول ۱. چهار قلمرو اصلی آموزش

دانش آموزان هم، به تصمیمی که معلم اتخاذ خواهد کرد، بستگی دارد. لازم است کار معلم بر درگیری دانش آموز و تجربه فراگیری متمرکز شود.

یادگیری فعال

بررسی کارگاه‌های مستقل و دوره‌های برگزار شده نشان داده است که این دوره‌ها در تجربه معلم تأثیر کمی داشته‌اند [Guskey, 1999]. نتایج خیلی بهتر را در رویکردی که فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای را با کار روزانه معلم تلفیق می‌کند، می‌توان یافت.

من اصطلاح «یادگیری حرفه‌ای» را بیشتر از «توسعه حرفه‌ای» به کار می‌برم، زیرا اصطلاح دوم به این معنی اشاره دارد که پیشرفت معلم را دیگران می‌توانند ترتیب دهند. اما در واقع، یادگیری به وسیله یادگیرنده و در خلال فرایندی ذهنی انجام می‌شود که مستلزم سه ویژگی ضروری است: خود ارزیابی، بازتاب کارورزی و

<p>قلمرو ۱) برنامه ریزی و آمادگی</p> <p>۱/۱ شرح دانش محتوا و پرورش آن</p> <p>۲/۱ شرح دانش دانش آموزان</p> <p>۳/۱ زمینه پیامدهای آموزشی</p> <p>۴/۱ شرح دانش منابع</p> <p>۵/۱ طراحی آموزش منسجم</p> <p>۶/۱ طراحی سنجش دانش آموزان</p>	<p>قلمرو ۲) محیط کلاس درس</p> <p>۱/۲ ایجاد یک محیط احترام و سازگاری</p> <p>۲/۲ بنا نهادن یک فرهنگ یادگیری</p> <p>۳/۲ مدیریت روند کلاس</p> <p>۴/۲ مدیریت رفتار دانش آموز</p> <p>۵/۲ سازمان‌دهی فضای فیزیکی</p>
<p>قلمرو ۳) آموزش</p> <p>۱/۳ ارتباط با دانش آموزان</p> <p>۲/۳ به کارگیری تکنیک‌های بحث و گفت‌وگو</p> <p>۳/۳ درگیر کردن دانش آموزان در یادگیری</p> <p>۴/۳ به کارگیری سنجش در آموزش</p> <p>۵/۳ شرح انعطاف‌پذیری و پاسخ‌دهی</p>	<p>قلمرو ۴) مسئولیت‌های حرفه‌ای</p> <p>۱/۴ بازتاب دادن تدریس</p> <p>۲/۴ نگه‌داری دقیق سوابق</p> <p>۳/۴ ارتباط برقرار کردن با خانواده‌ها</p> <p>۴/۴ شرکت در یک انجمن حرفه‌ای</p> <p>۵/۴ رشد توسعه حرفه‌ای</p> <p>۶/۴ نمایش حرفه‌ای</p>

جدول ۲. نمونه سطوح عملکرد برای به کارگیری تکنیک‌های بحث و گفت‌وگو

عناصر	سطح عملکرد معلم			
	ممتاز	ماهر	مبتدی	ناراضی
کیفیت سؤالات	سؤالات معلم به طور یکنواخت با لایه‌های بالایی دارند و زمان پاسخ‌گویی برای همه دانش آموزان یکنواخت است. بیشتر دانش آموزان سؤالات را تنظیم می‌کنند.	بیشتر سؤالات معلم دارای کیفیت بالایی هستند. وقت کافی برای پاسخ دانش آموزان پیش بینی شده است.	سؤالات معلم از کیفیت‌های بالا و پایینی ترکیب شده، که در توالی سریع مطرح می‌شوند. فقط بعضی دانش آموزان به پاسخ با فکر دعوت می‌شوند.	سؤالات معلم واقعاتی از کیفیت، با چالش شناختی پایین و تنها با پاسخ‌های صحیح است که در یک توالی سریع از دانش آموزان پرسیده می‌شود.
تکنیک‌های بحث	معلم برای موفقیت بحث مسئولیت قابل توجهی را به دانش آموزان وامی‌گذارد. دانش آموزان در آغاز موضوعات پیش‌قدم می‌شوند و بدون درخواست همکاری می‌کنند.	معلم بحثی واقعی بین دانش آموزان ایجاد می‌کند و در وقت مقتضی کنار می‌رود.	معلم برای درگیر کردن دانش آموزان در بحث واقعی، فراتر از حفظ کردن پیش می‌رود؛ البته با نتایج متغیر.	بین معلم و دانش آموزان تعامل وجود دارد. نوعی حفظ کردن کاملاً مشهود است. میانجی‌گری معلم در همه سؤالات و پاسخ‌ها مشاهده می‌شود.
مشارکت دانش آموزان	دانش آموزان خودشان متقاعد می‌شوند که همه صداها را در بحث بشنوند.	معلم به طور موفقیت‌آمیز همه دانش آموزان را در بحث درگیر می‌کند.	معلم سعی می‌کند همه دانش آموزان را در بحث درگیر کند، اما با موفقیت محدود.	تعداد کمی از دانش آموزان در بحث چیره می‌شوند.

گفت‌وگویی حرفه‌ای. همان‌طور که شالمن (۲۰۰۴) شرح می‌دهد، یادگیری صحیح و مادام‌العمر وقتی اتفاق می‌افتد که معلم در فرایند یادگیری یک عامل فعال باشد، نه فردی منفعل، شنونده، یا گردآورنده مطالب.

یادگیری معلم به همان نسبت که از طریق نوشتن، گفت‌وگو، و پرسش شکل می‌گیرد، به مراتب بیشتر از طریق فعالیت در خلال آزمایشگری و تحقیق صورت می‌پذیرد. بنابراین، محیط مدرسه باید معلمان را با دادن فرصت آماده‌سازد و برای محقق شدن در تدریس خویش، حمایت کند.

بقیه مقاله را در شماره بعد بخوانید.

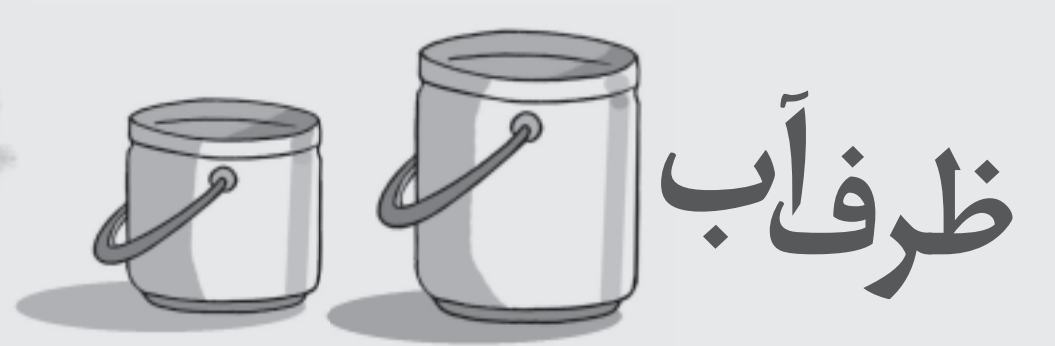
منابع

1. Danielson, C. (2007). Enhancing professional practice: A framework for teaching (2nd ed.). Alexandria, VA: ASCD
2. Guskey, T. (1999). Evaluating professional development. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
3. Shulman, L.S. (2004). The wisdom of practice: Essays on teaching, learning, and learning to teach. San Francisco: Jossey- Bass.

یادگیری صحیح و مادام‌العمر وقتی اتفاق می‌افتد که معلم در فرایند یادگیری یک عامل فعال باشد، نه فردی منفعل، شنونده، یا گردآورنده مطالب

مجتبی احمدی

یک ظرف به گنجایش ۹ لیتر و ظرف دیگری به گنجایش ۴ لیتر داریم. چگونه می‌توان با استفاده از این دو ظرف، دقیقاً ۶ لیتر آب در ظرفی که ۹ لیتر گنجایش دارد، ریخت؟

هدف:

ارتقای قابلیت حل مسئله و بالا بردن کیفیت عملکرد هوش منطقی-ریاضی به منظور دستیابی به استدلال صحیح و کشف روابط ریاضی مناسب.

پاسخ:
 ۱. ظرف ۹ لیتری را تا لبه پر می‌کنیم و آن را در ظرف ۴ لیتری می‌ریزیم تا آنجا که ظرف ۴ لیتری پر شود. حالا در ظرف ۹ لیتری ۵ لیتر آب باقی‌مانده است.
 ۲. حالا ظرف ۴ لیتری را تا لبه پر می‌کنیم و آن را در ظرف ۹ لیتری می‌ریزیم تا آنجا که ظرف ۹ لیتری پر شود. حالا در ظرف ۴ لیتری ۱ لیتر آب باقی‌مانده است.
 ۳. حالا ظرف ۴ لیتری را تا لبه پر می‌کنیم و آن را در ظرف ۹ لیتری می‌ریزیم تا آنجا که ظرف ۹ لیتری پر شود. حالا در ظرف ۴ لیتری ۲ لیتر آب باقی‌مانده است.
 ۴. حالا ظرف ۴ لیتری را تا لبه پر می‌کنیم و آن را در ظرف ۹ لیتری می‌ریزیم تا آنجا که ظرف ۹ لیتری پر شود. حالا در ظرف ۴ لیتری ۳ لیتر آب باقی‌مانده است.
 ۵. حالا ظرف ۴ لیتری را تا لبه پر می‌کنیم و آن را در ظرف ۹ لیتری می‌ریزیم تا آنجا که ظرف ۹ لیتری پر شود. حالا در ظرف ۴ لیتری ۴ لیتر آب باقی‌مانده است.
 ۶. حالا ظرف ۴ لیتری را تا لبه پر می‌کنیم و آن را در ظرف ۹ لیتری می‌ریزیم تا آنجا که ظرف ۹ لیتری پر شود. حالا در ظرف ۴ لیتری ۵ لیتر آب باقی‌مانده است.
 ۷. حالا ظرف ۴ لیتری را تا لبه پر می‌کنیم و آن را در ظرف ۹ لیتری می‌ریزیم تا آنجا که ظرف ۹ لیتری پر شود. حالا در ظرف ۴ لیتری ۶ لیتر آب باقی‌مانده است.
 ۸. حالا ظرف ۴ لیتری را تا لبه پر می‌کنیم و آن را در ظرف ۹ لیتری می‌ریزیم تا آنجا که ظرف ۹ لیتری پر شود. حالا در ظرف ۴ لیتری ۷ لیتر آب باقی‌مانده است.
 ۹. حالا ظرف ۴ لیتری را تا لبه پر می‌کنیم و آن را در ظرف ۹ لیتری می‌ریزیم تا آنجا که ظرف ۹ لیتری پر شود. حالا در ظرف ۴ لیتری ۸ لیتر آب باقی‌مانده است.
 ۱۰. حالا ظرف ۴ لیتری را تا لبه پر می‌کنیم و آن را در ظرف ۹ لیتری می‌ریزیم تا آنجا که ظرف ۹ لیتری پر شود. حالا در ظرف ۴ لیتری ۹ لیتر آب باقی‌مانده است.

پاسخ:

منبع: <http://www.vase2.com/moama>